

EDITORIAL

Mag-alsa kag tapuson ang paantus kag pabaya nga rehimeng US-Duterte

Labi nga nagalala ang daan nga indi alalangay sa katilingban nga Pilipino kadungan sang pagtalom sang kontradiksyon bangud sa militarista kag kontra-pumuluyo nga pag-atubang sang rehimeng Duterte sa pandemya nga Covid-19. Samtang ang pila nga ara sa mga mansyon kag palasyo nga malayo sa balatian, padayon nga nagahugakom sang manggad, nagaabuso sa gahum kag nagabuy-unan sa balhas kag dugo sang anakbalhas, milyun-milyon nga pumuluyo naman ang nahagmak sa gutom kag sobra nga kaimulon.

Nagasinggit sang katarungan ang banwa para sa tanan nga ginagutom, ginapabudlayan, ginapigos kag gina-dingutan sang kinamatarung. Sa ma-sobra tatlo ka bulan nga palyado nga tikang kag pagsulundan, wala sang tupong nga pag-antus ang ginaagyan sang pumuluyo nga Pilipino.

Sa sulod sang halos tatlo ka bulan, ginkulong ni Duterte ang bilog nga banwa sa ila mainit nga balay sa ngalan sang paglikaw sa paglapta sang bayrus. Pero ang sakripisyo nga ini gin-usikan lang ni Duterte kag iya mga heneral. Indi bastante ang gin-

"Mag-alsa...", halin sa pahina 2

talana nga pondo para makatuwang ang sistema sa ikaayong lawas sa pandemya. Wala sang libre nga *mass testing*. Wala sang libre nga pagbulong sa Covid-19. Palyado kag atrasado ang pagtipon sang impormasyon, gani bulag ang gubyerno kon sa diin-diin nagalapta ang bayrus.

Atrasado na gani nga nag-abot, kulang katama kag masunson ginabuhinan pa ang promisa nga ayuda. "Manami nga pangabuhi," sambit sang isa ka senador samtang sila nagapiknik kag nagaawas sa pagkaon ang ila ginatipunan, ginpaantus ang banwa nga mabuhi sa lugaw kag sardinas kon may ara gid man.

Gindakop sang gutom kag kakulba ang mayorya nga pumuluyo nga nabuhi lang sang isang kahig-isang tuka. Ang mga "kapit-sa-patalim" nga nagpangita sang palangitan-an kag makakaon ginabansagan nga "pasaway", ginapangdakup kag lubos kapintas nga ginasilutan.

Bangud wala sang maathag nga plano sa ikaayong lawas para pangibabawan ang pandemya, ginpa-untat ni Duterte ang tanan kag tatlo ka bulan nga ginpasara ang daku nga bahin sang ekonomya. Minilyon ang nadulaan sang trabaho kag kita. Nagkalaguba ang pangabuhian sang mga magagmay nga negosyante. Kag sang ginmandu nga halugan ang mga *lockdown* si-ning Hunyo, ginhimo ang tanan agud mag-andar liwat ang negosyo sang mga daku nga kapitalista, samtang ginpabay-an ang masang anakbalhas nga daw ginsing-alan sang "bahala ka na!"

Samtang mapintas nga ginapa-sunod ang pumuluyo sa mga mapi-guson nga polisiya sang pag-istrik-to, halog naman nga nakaginhawa kag nakahulag si Duterte kag iya mga garuk nga upisyal.

Samtang pakadto-pakari si Du-terte sa Davao sakay sang pribado nga eroplano, ginatos ka libo nga pumuluyo ang wala sang masakyan. Ginapaantus sila nga magbantay sa bangketa kag mga karsada, gutom kag wala sang kaseguruhan kon san-o makasakay o makapauli. Sin-o ang malipat kay Michelle Silvertino nga namatay pagkatapos ang lima ka adlaw nga paghulat sang masak-yan pauli sa Bicol sa idalom sang isa ka tulay sa Pasay?

Adlaw-adlaw, nagakaladasma nga mag-unahay kag magdukdukan ang mga mamumugon kag empleya-do bangud kulang katama ang ma-sakyan nga bus o tren. Bangud wala ginaasikaso ang pagpreparar sa lu-was kag bastante nga pangmasa nga transportasyon, linibo subong ang obligado nga maglakat o magbi-sekleta adlaw-adlaw sa peligroso nga mga haywey.

Tuman kakulang na gani ang

sweldo sang mga mamumugon, gi-natugutan pa ni Duterte ang mga daku nga kapitalista nga kaltasan ini para kuno makabawi sila sa ila ganansya. Wala man sila gin-obliga nga magpaidalom sa libre nga pag-eksamen ang mga mamumugon para tumuron ang posible nga paglaton sang Covid-19.

Wala sa paminsaron ni Duterte ang milyun-milyon nga nadulaan sang trabaho. Wala sang ginahimo agud mapunggan ang pagtibusok sang ila palangitan-an.

Samtang ginatugutan nga mag-pasada ang mga “moderno” nga dyip nga ginapanag-iyahan sang mga daku nga korporasyon, pada-yon nga ginadumilian ang ginatos ka libo nga dyip sang mga magagmay nga drayber kag opereytor. Bungol si Duterte sa singgit sang ordinaryo nga mga drayber para sa subsidyo agud pat-uron nga luwas nga ma-kabiyahe ang mga dyip, bisan pa ang matuod mas luwas ang mga dyip kag traysikel sangsa mga sa-rado nga salakyan. Daw ginpangsipa sila ni Duterte. Ang “mga hari sang karsada” subong nagapakitluoy kag nagapakalimos sa dalanon.

Samtang nagakarakasa si Du-terte nga magbakal liwat sang tone-tonelada nga bugas sa mga pungsod nga nagasubsidyong sang produksyon agrikultural, kulang katama ang pondo nga gintalana para buligan ang produksyon sang masang ma-ngunguma nga Pilipino kag baklon ang ila produkto.

Minilyon subong ang ginaper-wisyo kag ginapabudlayan sang kon ano nga ginapangayo sang pulis sa mga nagakuha sang permit nga magbyahe o makapauli sa ila mga prubinsya o rehiyon.

Bangud nagabalibad nga mag-talana sang bastante nga pondo para himuon nga luwas nga buksan ang mga eskwelahan (dugang nga mga eskwelahan, klasrum, mga manunudlo, kag iban pa nga imprastruktura pang-edukasyon), ginmandu ni Duterte nga wala sang hiwaton nga klase sa maabot nga binulan. Sa baylo, ipaagi na lang kuno sa *internet* ang pagtudlo, nga sa kamatuoran wala man ini sang gintalana nga pondo kag ipapas-an sa mga titser kag estudyante ang gasto para sa mga kompyuter, *in-ternet* kag iban pa nga kagamitan.

Minilyon nga pamatan-on ang nagapangulba sa plano nga pagpa-taas sang matrikula sang madamo nga eskwelahan, samtang kulang katama ang subsidyo sang estado sa edukasyon. Biktima man sila sang arbitraryo nga pag-istrikto batuk sa 16-21 anyos nga panuigon nga maggwa para magpangita sang trabaho o palangitan-an kag mag-pasakop sa nagkalainlain nga akti-bidad sosyal.

Sa baylo nga buhinan ang sobra kadaku nga gasto sa mga di produk-tibo nga proyekto pang-imprastruk-tura nga ginpondohan sang dumu-luong nga pautang, ang binilyon nga piso nga sikreto nga badyet pang-intelidyens, ang ginatos bilyon ka piso nga pangbakal sang mga heli-kopter, mga bomba kag kagamitan panggera, ginpili sang rehimeng Duterte nga mangutang nga ma-ngutang agud masabat ang galastu-han sa panahon sang pandemya.

"Mag-alsa...", *sundan sa pahina 3*

Kaundan

Tuig LI No. 12 | Hunyo 21, 2020

Ang *Ang Bayan* ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray kag Ingles.

Nagabaton ang *Ang Bayan* sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.

instagram.com/prwcnewsroom

@prwc_info

cppinformationbureau@gmail.com

Editorial: Mag-alsa kag tapuson ang paantus kag pabaya nga rehimeng US-Duterte	1
Sin-o si Michelle Silvertino?	3
Opensiba sg BHB-Mindoro	3
“Indi ini rali, isa ini ka manañita	4
16 pamatan-on, gin-aresto sa Iligan	5
Tagapundar sg CPA, ilegal nga gin-aresto	5
Mga barko de-gera sg US kg China	6
Milyon nga OFW, stranded	7
sa iban nga pungsod	7
Remitans, natalana magbagsak	7
Kontra-imol nga plano sa edukasyon	8
88th IB, ginapalayas sg mga Lumad	9
Lider-mangunguma, ginluthang sa Bukidnon	9
Pinakamataas nga porsyento sg disempleyo	10
Ginatos ka libo propesyunal, nagaantus	10
Ang pagsublak sg rebolusyon sa Niyog	11
Nagasulunod nga BKP, ginlunsar sa Bicol	12
200 nagtambong sa kasal sa NPA	13
Pagpatay, pang-aresto kg pang-atake	13
Martsa sa US	14
Protesta sa Chile, Lebanon, Hong Kong	14
Kabudlay kg paantus, panubli ni Danding	14

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

"Mag-alsa..." halin sa pahina 2

Ang bug-at sang palas-anon sang pagbayad-utang takilid na sa abaga sang banwa. Sa baylo nga dugangan, ginbuhinan pa sang rehimeng Duterte ang buhis sa mga bilyunaryo nga daku nga kapitalista; kag plano nga ipasa ang bug-at sa mga ordinaryo nga nagakita. Bisan makadali kag bisan gamay, nagabalibad ang rehimen nga buhinan ang mga palas-anon nga buhis sang banwa nga nagaantus.

Sa nagtaliwan nga tatlo ka bulan sang pandemya nga Covid-19, labi nga nabuyagyag ang kontra-pumuluyo nga rehimeng Duterte sa pagbalibad sini nga unahon ang interes sang banwa kag pagprayoridad sini, sa baylo, sa interes sang mga daku nga kapitalista kag pagbulsa sa daku nga pondo sang banwa. Gin-ako ni Duterte mismo nga siya ang nagmandu sa pagbakal sang mga kagamitan nga sobra-sobra ang patong sa presyo. Dugang diri, gin-una niya ang Anti-Terror Bill, ang pagpahipos sa mga kritiko, kag pagpabaskog sang iya pwera militar sa tuyo nga kugmaton ang banwa, kugaon ang demokrasya kag ipabilin ang kaugalingon bilang makagagahum nga diktador.

Sa nagtaliwan nga tatlo ka bulan, labi nga nagbukal ang dugo sang banwa kag nagtipon sa ila mga dughan ang sobra nga kaakig sa rehimeng Duterte. Amat-amat nila nga ginasiway ang kahadlok kag ginapakita ang kaisog kag kahandaan nga magbato.

Ara sa pumuluyo nga Pilipino ang tanan nga rason para mag-alsa kag maghimakas. Katungdanan sang bug-os nga banwa nga magisa agud gamiton ang ila gahum kag pangkasaysayan nga katungdanan nga italana ang dapat nga dalagan sang katilingban nga Pilipino. Madasig subong nga nagatipon ang bagyo. Dapat dakpon ang panahon kag kahigayunan sang bug-os kaakig batuk sa korapsyon, pagpatumbaya kag pagtraydor sang rehimeng Duterte kag tapuson ang iya diktadurya. AB

Sin-o si Michelle Silvertino?

Isa si Michelle Silvertino sa minilyon nga Pilipino nga nagdesisyon nga mangita sang trabaho sa luwas sang pungsod para mabuhi ang iya pamilya. Sang indi siya makalakat, nagsulod siya bilang kabulig sa balay sa Metro Manila. Bangud gulpe ang pagpapanaog sang lockdown sa Metro Manila, wala siya makapauli sa prubinsya. Sang mag-umpisa na nga halugan ang pagbyahe, nagdesisyon siya nga magpauli sa Bicol para maupod ang iya apat nga anak.

Isa si Michelle Silvertino sa minilyon nga Pilipino nga nagdesisyon nga mangita sang trabaho sa luwas sang pungsod para mabuhi ang iya pamilya. Sang indi siya makalakat, nagsulod siya bilang kabulig sa balay sa Metro Manila. Bangud gulpe ang pagpapanaog sang lockdown sa Metro Manila, wala siya makapauli sa prubinsya. Sang mag-umpisa na nga halugan ang pagbyahe, nagdesisyon siya nga magpauli sa Bicol para maupod ang iya apat nga anak.

Wala siya sang naabtan nga bus sa Cubao, Quezon City gani naglakat siya sang 17 kilometro pakadto sa Pasay City para didto maghulat. Bangud sa arbitraryo kag pabag-o-bag-o ang mga desisyon sang IATF, wala man siya sang naabtan nga bus didto. Bangud wala sang masakyan pakadto bisan diin, nagsilong siya sa idalom sang taytay. Naubos ang iya kwarta kag pagkaon. Nagbalatian siya sa ikatlo nga adlaw, pero sa baylo nga ospital, gindala siya sang mga pulis sa presinto. Sang makitan nga may sintomas siya sang Covid-19, ginsaylo siya sa *barangay hall*. Bangud wala man sang tawo ang upisina, nagbalik si Silvertino sa idalom sang taytay. Napatay siya

masunod nga adlaw (Hunyo 5) kag ginlubong sa isa ka manabaw nga lulubngan. Maathag nga napatay siya sa kriminal nga kapabayaang.

Pila ka kilometro halin kay Silvertino, masobra 700 migrante nga mamumugon kag mga *locally stranded individual* (LSI) ang nag-estar sa idalom sang taytay malapit sa erport samtang nagahulat sang byahe nga eroplano pauli sa tagsa nila ka prubinsya. Nag-antus sila sa gamay nga pagkaon kag mga tulugan. Nahatagan lang sila sang atensyon kag nasaylo sa isa ka *evacuation center* pagkatakapos gin-ulan sang pagpakamalaut ang kapabayaang sang guberno.

Si Silvertino kag ang 700 nga nag-estar sa erport pila lang sa masobra 4.1 milyon nga naistranded nga indibidwal nga ginapabay-an na lang sang rehimen. Luwas sa limitado kag mahinay ang programa sang guberno para paulion ang mga naipit nga Pilipino, ginakwartahan pa sila sa tuman kadamo nga papelles kag rekisito nga kinahanglanon ihanda sang mga magapauli pareho sang sertipikasyon sang barangay, resulta sang tsek-ap kag laboratoryo nga medikal, ID kag *travel authorization* halin sa pulis. AB

Mga suldado nga perwisyo sa Mangyan, ginbunalan sang BHB

Sunod-sunod nga opensiba ang ginlunsar sang Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Mindoro batuk sa Philippine National Police kag mga pasista nga suldado sang 4th kag 76th IB. Anum ka operasyong haras ang ginhimo sang BHB-Mindoro sa mga banwa sang Mansalay, Bulalacao, Socorro sang Oriental Mindoro kag Rizal, Occidental Mindoro sang Mayo 6 tubto Mayo 18. Isa ang napatay kag pito ang napilasan sa mga pulis kag suldado.

Sabat ang mga opensiba nga ini sa pagpalayas sang militar sa mga mangunguma kag Mangyan sa mga banwa sang Rizal kag Calintaan bangud sa mga operasyon kombat sang una nga semana sang Mayo. Masobra 600 pwera sang militar ang gindeploy diri kag nagpulisyon

sang mga kanyon sa Rizal.

Sa Negros Oriental, ginsilutan sang BHB ang isa ka elemento sang CAFGU sang Hunyo 11 sa Barangay Luz, Guihulungan City. Giya siya sa mga Operasyong Sauron sang 62nd IB kag upod sa mga pag-atake, iligal

"Mga suldado..." sundan sa pahina 4

"Mga soldado...", halin sa pahina 3

nga pag-aresto kag pagpatay sa masa nga mangunguma.

Sang Hunyo 16, duha ka ahente nga paniktik sang 94th IB ang ginatake sang BHB sa Himamaylan

City. Notoryus ang duha sa pag-akusar sa mga sibilyan nga "suporter sang BHB". Sa pareho nga adlaw, duha ka beses nga ginpalukpan sang BHB ang nagaoperasyon nga mga soldado sa Barangay Mahalang kag

Buenavista.

Sa Palawan, ginpalukpan sang bomba sang isa ka yunit sang BHB ang detachment sang 3rd Marine Brigade sa Barangay Magara, Roxas sang Mayo 22.

Protesta kontra Anti-Terrorism Bill

"Indi ini rali, isa ini ka "mañanita"

Koordinado nga mga hublag protesta nga ginatawag nga "mañanita" ang ginlunsar sa Metro Manila kag 14 ka prubinsya bilang pagpamatuk sa Anti-Terrorism Bill sang Hunyo 12. Ang mga paghulag hayagan nga paghankat sa gindeklarar sang Malacañang nga kontra magrali. Gintawag ini nga mananita para tamayon ang piknik nga ginhimo sang mga pulis sang National Capital Region para sa ila nga hepe nga si Debold Sinas sang Mayo. Gindungan sang mga raliyista ang paghulag sa ika-122 Adlaw sang Kahilwayan. Kadam-an sang mga nagtambong mga pamatan-on.

Sa Diliman. Sa sulod sang kampus sang University of the Philippines (UP) sa Diliman, Quezon City, naglab-ot sa 5,000 ang nagtipon sa isa ka "Grand Mañanita". Pareho sang pagsaulog sang kaadlawan, nagdala ang nagkalainlain nga grupo sang mga *party hat*, lobo, pagkain kag may iban nga naghimo pa sang *birthday cake* nga may nakasulat nga "Junk Anti-Terror Bill". May nagsinaot kag nagkinanta, mga pahayag kag kultural nga pagpasundayag.

Ang rali sa UP ginpamunuan sang Bagong Alyansang Makabayan (Bayan) kag mga myembro sini nga

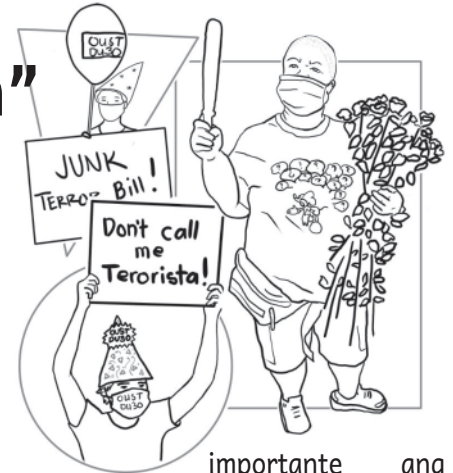
organisasyon nga mamumugon, pamatan-on, kababainhan, mamumugon sa ikaayong lawas, empleyado, imol sa syudad kag iban pa. Nag-uwod man ang kilala nga mga personahe sang Liberal Party kag iban pa nga organisasyon, amo man ang iban pa nga kilala nga artista kag mamumugon pangkultura.

Suno kay Neri Colmenares, pangulo sang Bayan Muna, delikado ang Anti-Terror Bill bangud magamit ini kontra sa ordinaryo nga pumuluyo nga nagasaway o nagapaguwa sang ila ginabatyag kontra sa rehimen.

Antes mag-umpisa ang pagtilipon, nagtukod ang pulis sang tsek-poynt sa UP para pungan ang magatambong. Ginalauman na ini sang mga raliyista gani nakahanda ang mga tim sang abugado para magsalo sa mga pagarestuhon. Nakahanda man ang mga mamumugon sa ikaayong lawas nga nagsiguro nga nasunod ang mga tikang para luwas sa Covid-19 ang pagtilipon.

Ginsiguro man sang mga nagprotesta ang pagsulondan nga isa ka metro ang distansya sa kada isa. Nagpanghatag sang mga *face mask*, *face shield* kag alkohol. Naglawig ang pagtilipon sang tatlo ka oras.

Ginhatagan sang tum-ok sang mga raliyista nga samtang ang rali kontra sa Anti-Terror Bill, tuman ka

importante ang pagpasabat sa rehimen

sa pagkainutil sini nga siguruhon ang ikaayong lawas kag kaayuhan sang pumuluyo sa tunga sang pandemic nga Covid-19. Panawagan nila ang *mass testing*, *tracing* kag *validation* sang mga kaso sang Covid-19, siguruhon ang ayuda sa pumuluyo kag sakdagon ang kahilwayan kag demokrasya.

Nangin talalupangdon sa rali ang pamulong-pulong ni Marie Dinglasan, isa ka ordinaryo nga manugtinda nga nagpahayag sang iya nga balatyagon nga kontra-Duterte sa *social media*. Nakilala siya sa maisog nga pagsabat sa mga "troll" ni Duterte nga nagdumog kag nagakusar sa iya nga "suporter sang NPA". Patok man ang pagpasundayag ni Mae Paner, isa ka artista sa teatro, nga nagpapel bilang si Debold Sinas, kag ang kolektibo nga pagsaot kag pagkanta sang "Don't call me terrorista" (Indi mo ako pagtawgon nga terrorista).

Antes ang Grand Mañanita, may ara nga mga paghulag sa sulod sang De La Salle University sa Maynila kag sa sulod sang komunidad sang San Roque sa Barangay Pag-asa, Quezon Csocial mediaty.

Sa bilog nga pungsod, naggwa sa mga balay kag nagrali man ang madamo nga grupo sang aktibista kag pamatan-on kontra sa Anti-Terror Bill.

Baguio. Isa ka gatos ang "Hindi...", sundan sa pahina 5

Nahibal-an bala ninyo?

ANG MANAÑITA ("gamay nga adlaw" sa pulong nga Espanyol) isa ka harana nga ginahalad sa isa ka tawo nga nagasaulog sang kaadlawan sa kaaganhon o kasisidmon sang nasambit nga adlaw. Sa pila ka bahin sang Pilipinas, nangin tradisyon ini sang simple nga pagtilipon sang pamilya sang nagasaulog sa umpisa sang kaadlawan. Isa ka partikular nga harana nga mananita ang lapnagon nga ginkanta sang mga Pulang hangaway sa ila kapareho nga hangaway sa Mindanao. Ang kanta nga ini, "Malipayong Adlaw," ginsulat kag ginpalapnag sang Agaw-Armas.

nagprotesta sa atubang sang UP Baguio. Antes sini, may 62 organisasyon sang pamatan-on ang nagpirma kontra sa Anti-Terror Bill sa pagpanguna sang Youth Act Now Against Tyranny-Baguio-Benget sg Hunyo 3.

Nueva Vizcaya. Nagtipon ang mga kontra-mina kag maka-kapalibutan nga residente sang Didipio, Kasibu sa ila nga komunidad.

Isabela. Ginpunggan sang mga pulis ang pamatan-on nga maghimo sang programa sa atubang sang ila nga eskwelahan sa Santiago, Isabela. Ginhambalan sila nga "magkuha na lang sang piktyur" kag gilayon nga magdispers.

Pampanga. Lima ka aktibista ang ginsundan kag gin-interogar sang mga ahente sang AFP pagkatapos sang ila nga programa sa Plaza Miranda, Angeles City.

Albay kag Naga. Ginpangunahan sang Youth Act Now-Albay ang protesta sa Pinaglabanan Monument, Legazpi City. Suno kay Justine Mesias, tagapamaba sang Youth Act Now, ginapalala lang sang Anti-Terror Bill sang rehimen ang makaluluoy na nga kahimtangan sang pumuluyo. Nakalunsar man sang protesta ang 200 katapo sang Anakbayan-Naga City kag Bayan-Camarines Sur sa

Plaza Quince Martires, Naga City.

Negros. Raling kilat man ang ginhimo sang Bacolod Youth Alliance sa anom ka lokasyon sa syudad-Rizal Freedom Park, Bacolod City Plaza, Fountain of Justice, San Sebastian Cathedral, istasyon sang ABS-CBN kag sa atubang sang opisina ni Cong. Greg Gasataya. Kadungnan sini may ara man sang paghulag ang Paghiliusa, Liberal Party Negros kag Federation of Urban Poor sa atubang sang Sebastian Cathedral bilang pagkunderar sa Anti-Terror Bill. Pagkahapon, may ara sang pareho nga protesta ang Bayan kag Karapatan Negros sa atubang sang Fountain of Justice, Bacolod City.

Iloilo. "Manañita Kontra-Terrorismo" ang ginhimo sang mga estudyante kag manunudlo sang UP Visayas, mga tawong-simbahan kag Commission on Human Rights Region 6 sa sulod sang UP Visayas, Iloilo.

Cebu. Bangud sa pagkampo sang mga pulis sa atubang sang UP-Cebu kag pagbalibad sang administrasyon sini nga kilalahon ang kahilwayan sang mga tumuluon nga magtipon sa sulod sang kampus, isa ka raling kilat na lang ang ginhimo sang mga progresibo nga organisasyon sa Gorordo Avenue kag Escario

Street sa Cebu, mga ala-6 sang aga.

Davao. Ginpangunahan sang PASAKA Confederation of Lumad Organization ang programa sa UCCP Haran sa Davao City. Nagtambong diri ang 500 bakwit kag nagprotesta samtang istriktong nagmentinar sang distansya sa kada isa. Pagkagab-i, nagsindi sang sulo ang mga lider Lumad bilang simbolo sang paghatag kasanag sa tunga sang kadulom kag tiraniya sang rehimen Duterte kag kon paano sini ginapainit ang pagbato sang pumuluyo.

Siling ni Datu Minstroso Malibato: "Sa pihak sang pagtinguha namon nga hatagan sang edukasyon ang amon nga mga bata, mapintas kami nga ginapigos sang gubyerno paagi sa pagsara sa amon nga mga eskwelahan kag pagpamatay sa amon nga mga Lumad". Pagtum-ok sang grupo, ang matuod nga terorista ang gubyerno ni Duterte.

Butuan. May ara man sang "manañita" sa Freedom Park, Butuan City.

Nakig-isa man sa "Grand Manañita" ang iban nga mga grupo sang pamatan-on kag abugado sa mga syudad sang Cagayan de Oro, Dumaguete, Zamboanga kag Butuan. AB

"Nagahibi pa gihapon ako..."

NAGAHIBI GIHAPON sa troma ang isa sa 16 nga pamatan-on nga ilegal nga gin-aresto samtang nagahimo sang matawhay nga paghulag sa Rotonda, Barangay Pala, Iligan City sang Hunyo 12.

Kadam-an sa ila anay mga estudyante sang Mindanao State University-Iligan Institute of Technology. Tapos na ang pagtilipon sang balabagan sila sang mga pulis. Samtang nagalikaw, nabatian nila nga nagsinggit ang isa ka pulis sang "pusila, pusila!" Ginkuga ang isa sa ila nga nagtuyo nga magpaathag. Ginkumpiska ang ila mga selpon kag pwersahan sila nga gindala sa presinto. Didto, gin-interogar, ginpahug kag malisyoso nga gin-angot ang apat sa ila sa Bagong Hukbong Bayan. Nahibal-an sang pamatan-on ang kadalom sang sarbeylans sang mga pulis sa ila mga aktibidad sa proseso sang interogasyon.

Pito ka oras sila nga ginhunong sa presinto antes sila mapahilway sang ila mga abugado. Kabahin ang ila paghulag sa koordinado nga "manañita" batuk sa Anti-Terror Bill.

Tagapundar sang CPA, ilegal nga gin-aresto

GIN-ARESTO SANG MILITAR kag ginsaylo paagi sa helikopter si Anne Margaret Tauli, 70, halin sa Besao, Mountain Province sang Hunyo 11. Ang biktima, nga pila ka dekada na nga aktibista, gindala sa Baguio City kon sa diin ginpaatubang siya kay National Security Adviser Sec. Hermogenes Esperon Jr.

Ginpaggwa ni Esperon nga "nagbalik sa sabak sang gubyerno" si Tauli bilang kuno mataas nga upisyal sang Partido Komunista sang Pilipinas. Mabaskog ini nga ginpanginwala sang pamilya ni Tauli.

Siling nila, madugay na nga may pamahug sa kabuhi si Tauli bangud sa iya pagsulong sa paghimakas sang pumuluyo nga Igorot para sa tunay nga awtonomya kag kaugalingon nga determinasyon. Sadtong Marso, gintuyo siya nga ares-tuhon kag may mandu nga "shoot-to-kill" batuk sa iya.

Si Tauli, anay maestra, isa sa nagpundar sang Cordillera People's Alliance sadtong 1984. Ginkilala siya bilang lider sang tribo Babilang Peypeyan. Ang iya utod nga si Victoria Tauli-Corpus, anay UN Special Rapporteur on the Rights of Indigenous Peoples, ginapasibangdan man nga mataas nga upisyal sang PKP.

Pilipinas, ginapalibutan sang mga barko de-gera sang US kag China

Makita subong sa sidlangan kag nakatundan nga bahin sang Pilipinas ang mga barko de-gera sang US kag China. Lunsay nagabanggianay ang mga ini. Nagataas ang tensyon kag nagahana nga mag-igrab ang gera. Daku ang peligro nga mabutang ang Pilipinas sa tunga sang armado nga inaway sang duha ka makagagahum nga imperyalista.

Sa West Philippine Sea, permanente nga naka-istasyon ang mga barko nga Coast Guard kag “mili-sya” sang China. Ara man ang indi magnubo sa pito ka mga base kag pasilidad militar sang China nga ang iban gintukod sa mga lugar nga sakup sang teritoryo sang Pilipinas.

Sa Philippine Sea man (sa sidlangan sang pungsod), nagalibot subong ang duha ka US *carrier strike group* (armada sang mga daku kag mas gamay nga barko de-gera) kag mga submarino. Indi malayo sa kadagatan sang pungsod nagapundo ang isa pa ka *warship*, ang USS Nimitz.

Halin Abril tubtub Mayo, sa tunga sang pandemya nga Covid-19, nagamaniobra kag kontra-maniobra sa South China Sea ang mga pwersa militar sang US kag China. Sadtong katung-anan sang Abril, gindeploy didto sang China ang Haiyang Dizhi 8 nga barko nga pangsarbey sang mga manggad mineral sa dagat upod ang isa ka hubon sang mga barko nga *coast guard* kag “milisya”.

Nagtaas ang tensyon militar sa lugar sang Abril 28-29 sang ginpadala sang militar sang US ang USS Gabrielle Giffords, isa ka barko de-gera nga panghigad-baybay, agud “magpatrulya” sa lugar. Labi pa nga naggrabe ang tensyon sang Abril 29

sang ginpalupad sang US sa South China Sea ang duha ka US Air Force B-1B Lancer, mga eroplano nga nagahulog sang bomba, nga halin pa sa US.

Sa una nga mga adlaw sang Mayo, ginpadala man sang US sa lugar ang duha ka barko de-gera, ang USS Montgomery kag USNS Ceasar Chaves. Sadtong Mayo 8, duha pa ka eroplano nga pangbomba halin sa Guam ang naglupad sa South China Sea. Sa mga adlaw man nga ina, ginpahambog sang US Seventh Fleet na nakabase sa Japan, nga tatlo ka submarino sini ang ara sa Philippine Sea kag nagahimo sang ehersisyo.

Sadtong una nga semana sang Hunyo, ginpabugal sang US nga tatlo ka strike group sini naghimo sang mga operasyon sa kalaparon sang Indian Ocean kag Pacific Ocean. Duha sa mga ini, ang USS Theodore Rossevelt *strike group*, kag ang USS Ronald Reagan *strike group* (halin sa dulungkaan sini sa Japan), lunsay mga daku nga barko nga de-nukleyar kag nagadala sang indi magnubo sa 10,000 tropa, ang ara subong sa Philippine Sea.

Dapat kundenaron ang mga maniobra kag kontra-maniobra sang mga pwersa militar sang US kag

China sa mga kadagatan nga sakop kag ara sa palibot sang teritoryo sang Pilipinas. Tanan nga ini nagapasingki sang tensyon kag nagapataas sang peligro sang kumprontasyon kag pag-igrab sang direkta nga gera sa rehiyon.

Dapat pakamalauton ang rehimeng Duterte nga sunud-sunuran sa mga dikta pareho nga mga imperyalista nga US kag China sa mga halambalanon militar, pulitika kag ekonomya. Sa isa ka bahin, napaslawan ini nga iduso ang kinamatarung sa teritoryo kag ekonomya sang pungsod nga ginkilala sa desisyon sang International Tribunal on the Law of the Seas sadtong 2017 sang pabay-an sini ang China nga magtukod sang mga pasilidad militar sa mga lugar nga sakup sang pungsod. Sa pihak nga bahin, padayon nga ginapahanugutan ni Duterte nga gamiton sang militar sang US ang pungsod bilang lunsaran para sa mga operasyon sini sa South China Sea kag Philippine Sea kag bug-os nga rehiyon sang Asia-Pacific. Ginapahanugutan man ang US nga magtukod sang mga pasilidad sa sulod mismo sang mga kampo sang AFP, kabaylo sang mga helikopter kag iban pa nga gamit panggera para sa gera nga mapigusion batuk sa pumuluyo nga Pilipino.

Dapat iduso sang banwa ang pagbungkag sang tanan nga pasilidad militar sang China sa mga teritoryo sang pungsod kag bayaran ang kahalitan sa manggad-dagat sang Pilipinas. Dapat man nga iduso ang paghalin sang armado nga mga barko nga Coast Gurad kag paramilitar sang China.

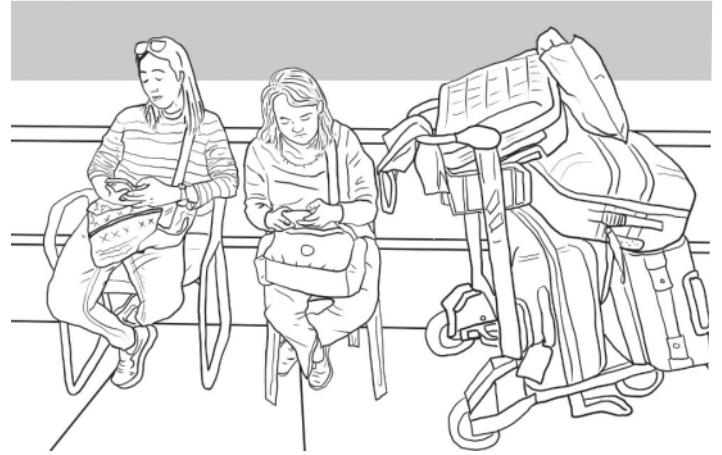
Kadungan sini, dapat iduso sang banwa ang lubos nga pagbasura sa Visiting Forces Agreement, sa Enhanced Defense Cooperation Agreement kag tanan nga di alalangay nga kasugtanan nga nagahatag sang ekstra-terityal nga kinamatarung militar sang US. AB

MGA BARKO DE-GERA SANG US KAG CHINA SA PILIPINAS

Milyon nga OFW, istranded sa iban nga pungsod

Daan na nga basura ang pagkabig sang reaksyunaryo nga estado sa mga *overseas Filipino worker* o OFW. Labi ini nga nagtingkad sa panahon sang pandemya. Sang Hunyo 16, 14 ka Pilipino nga luyag na magpauli ang ginpunggan sang rehimeng Duterte nga makahalin sa Amsterdam, The Netherlands bangud kulang ang pasilidad pangkwarentina para sa ila sa Pilipinas. Suno sa nasambit nga mga migrante nga mamumugon, ginhambalan sila nga tubtub 1,000 lang nga migrante kada adlaw ang ginatugutan ni Rodrigo Duterte nga magpauli sa pungsod.

Lakip ang 14 sa minilyon nga migrante nga Pilipino sa nagkalainlain nga bahin sang kalibutan nga naggaantus subong bangud sa kapabayaan sang rehimeng Duterte. Sa mga pungsod sa Asia-Pacific, madamo sa mga migrante ara sa sektor sa ikayang lawas kag serbisyo. Adlaw-adlaw sila nga ara sa peligro nga malatnan sang Covid-19. Indi libre bisan mga kabulig sa balay ilabi na sa Hong Kong, Taiwan kag Singapore.

Wala sang kumprehensibo nga programa ang guberno agud hatagan sila sang proteksyon. Sa Hong Kong, ang mga OFW na ang nagbakal sa kaugalingon nila nga mga kinahanglanon medikal pareho sang mga *face mask* kag alkohol. Sa South Korea, kinahanglan pa nga piliton sang mga migrante ang mga Pilipino nga upisyal para magpanagtag sang mga *face mask*. Linibo nga Pilipino man nga nagatrabaho sa mga barko ang nakulong malapit sa mga pantalan sa

Australia bangud ginadumilian sila nga magdungka. Wala sang plano ang rehimen nga hatagan sila sang libre nga pag-eksamen o sabton ang pagpaospital sa mga nagabalatian sa ila.

Bangud sa pagpatumbaya nga ini, nagalab-ot na sa masobra 6,000 OFW ang nalatnan sang Covid-19 sa 51 pungsod. Sa kada tatlo nga Pilipino nga nagakalamatay sa Covid-19 sa sulod kag gwa sang pungsod, isa sa ila OFW. Pinakamataas ang numero sang mga napatay sa Middle East, kon sa diin 4,000 ang nalatnan nga mga OFW. Madamo sa ila ang nagapakitluoy na sa mga embahada sang Pilipinas bangud wala na sila sang makaon. Sa iban nga bahin sang kalibutan, tatlo na ang naghikog bangud sa desperasyon dulot sang pagkadula sang trabaho.

Wala man sang seryoso nga plano ang rehimeng Duterte sa paglubad sa higante nga kawad-on sang

trabaho nga gindulot sang Covid-19 sa mga migrante. Sa pihak sang ginatos ka bilyon nga piso nga ginutang, nagtalana lang si Duterte sang P1.5 bilyon para sa mga madulaan sang trabaho. Bangud sa tuman ka kabos na ang badyet, madasig nga natapos ang paghatag sang tig-P10,000 ayuda nga pinansyal sa ila.

Madamo sa mga nagpangayo sang ayuda wala nahatag bangud limitado ini sa mga migrante nga ara sa 29 pungsod. Wala gin-isip ang mga migrante sa masobra 190 iban nga pungsod kag teritoryo, nga kadam-an temporaryo lang ang trabaho, mga *trainee*, estudyante, turista kag mga mamumugon nga indi dokumentado. Indi man sakup sang ayuda ang ginbayaan nila nga mga pamilya sa Pilipinas.

Sa ginpagamay nga tantya sang DOLE, 700,000 tubtub isa ka milyon ang mga migrante nga nadulaan sang trabaho subong nga tuig. Pero sandig sa tantya sang International Labor Organization sang Abril, mahimo nga magalab-ot sa 5 milyon nga migrante ang madulaan sang trabaho dulot sang pandemya. Ini bangud pinakamalala nga naigo sang disempleyo ang mga sektor sang pagkaon kag akomodasyon, retail kag *wholesale*, pagmanupaktura, kag negosyo pangserbisyo kag pagdumala. Nagalab-ot sa 43% sang tanan nga migrante nga Pilipino ara sa mga sektor nga ini. Sa tunga sang tanan nga ini, ginplano sang rehimen nga dugangan sang 3% ang igasukot nga kontribusyon sa Philhealth sang mga migrante.

Remitans, natalana nga magtibusok subong nga tuig

SADTONG Abril pa, gintantya na sang National Economic Development Authority nga magatibusok sang tubtub 30% ang remitans sang mga Pilipino nga migrante subong nga tuig dulot sang pandemya nga Covid-19. Ini bangud halos katunga sang mga migrante nga Pilipino nagatrabaho sa mga sektor nga labing naigo sang mga *lockdown* sa nagkalainlain nga pungsod. Minilyon nga migrante nga Pilipino ang nadulaan sang trabaho dulot sang resesyon.

Daku nga bunal ini para sa lokal nga ekonomya ilabi na hugot ini nga nakasandig sa remitans. Sang nagtaliwan nga tuig, naglab-ot sa P1.68 trilyon ang kabilugan nga remitans sang mga migrante, katumbas sang 10% sang *national gross product* (kabilugan nga lokal nga produksyon) sang tuig. Ang remitans sang mga OFW ang isa sa nagapanguna nga ginakuhaan sang pondo sang rehimen para sustentuhan ang lokal nga konsumo sa pungsod kag resolbahon ang padayon nga nagadaku nga depisito sa balance of payments sini.

Kontra-imol nga plano sa edukasyon

Wala sang pag-ulikid kag preparasyon. Ini ang bwelta sang minilyon nga ginikanan kag linibo nga titser kay Rodrigo Duterte kag iya mga upisyal sa edukasyon angot sa ginapamilit sini nga “distance learning” sa abre-klase. “Wala sang kasiguruhan ang pamaagi nga *online*, *modular*, telebisyon, radyo kag laptop bangud indi palareho ang kahimtangan sang mga pamilya,” suno sa isa ka iloy nga myembro sang Amihan, organisasyon sang mga kababainhan nga mangunguma. “Wala gani sang pangbakal sang pagkaon, *gadget* pa,” suno pa sa grupo. Sa madamo nga lugar sa kaumhan, wala sang internet kag mga gadget ang kadam-an sang pumuluyo, wala man sang telebisyon kag radyo. May mga lugar nga wala sang kuryente.

Sa “distance learning” sang Department of Education, pagapadayunon ang mga klase nga wala ginabuksan ang mga eskwelahan. Ini pagkatapos ideklarar ni Duterte nga wala sang matabo nga “face-to-face” o nagaatubangay nga klase sa tanan nga lugar kag lebel tubtub wala sang bakuna batuk sa Covid-19. Mahimo kuno nga magpili ang mga ginikanan sa tatlo ka tipo sang pagtudlo: ang *modular*, *online* kag *TV/Radio-based instruction*. Sa “modular distance learning”, magakuha ang mga ginikanan sa mga eskwelahan sang mga materyal, sa porma nga *digital* o nakaimprenta, nga tagsa-tagsa pagatun-an sang mga estudyante. Sa “*online*”, tanan nga materyal ipaagi sa internet, samtang ang ikatlo nga tipo, pagalantawon o pamatian lang sang mga estudyante ang mga tulunan sa telebisyon o radyo. Sa tanan nga ini, pagaabagahon sang mga iloy o sin-o man nga myembro sang pamilya ang pagtudlo sa mga bata. Abagahon man sang mga manunudlo ang paghanda sang mga materyal, pagpangita sang mga *gadget* para sa mga klase nga *online* kag gasto sa internet nga kinahanglanon para diri.

Isa ka problema ni Joy, isa ka kontraktwal nga may duha ka anak sa elementarya. Wala sila sang *gadget* sa balay, luwas sa isa ka selpon nga ginagamit niya sa trabaho bilang sekretarya sa isa ka klinik. “*No work, no pay*” kag nagasweldo lang siya sang P15,000 kada bulan. *Modular* ang tipo nga napaminsar niya nga paagi pero nagaproblema siya kon paano magtuon ang iya mga

anak nga wala sang manunudlo kag wala sang upod sa balay bangud bilog nga adlaw ara siya sa trabaho.

Problemado man ang mga manunudlo. Isa ka grupo sang mga titser sa Maco Valley, Davao de Oro ang napilitan nga magkampo sa higad sang dalan bangud didto lang ang may *signal* sang *internet* para sa ginatawag sang DepEd nga *webinar* o *seminar* paagi sa *internet*. Bal-an sang mga estudyante, ilabi na ang halin sa mga imol nga pamilya, ang mataas nga gasto sa amo nga tipo sang instruksyon. Isa ka 19-anyos nga estudyante na ang nagpakamatay dala sang magkaproblema kon sa diin siya makuha sang kwarta para pang-*load* sang iya selpon.

Kontra-imol kag wala unod

Ginaduso sang “distance learning” ang madamo nga bata kag pamatan-on nga mag-untat sa pagtuon. Ginatantya nga 55% o 15.2 milyon lang sa 27.7 milyon nga tumuluon nga nag-enrol sadtong 2019 ang magasulod subong nga tuig. Nagnubo na ang numero sang mga nagpalista halin 6.3 milyon sadtong una nga semana sang Hunyo pakadto 4.2 milyon sa ikaduha nga semana. Gintantya nga indi mag-abot sa 1 milyon ang magapalista sa mga pribado nga eskwelahan subong nga tuig.

Ginahambal nga lampas sa populasyon sang pungsod ang numero sang nabaligya nga selpon (117 milyon kontra 110 milyon nga Pilipino). Pero konsentrado ini sa mga syudad kag katunga lang sa mga ini ang ma-

himo gamiton pang-internet. Mayorya sa may internet (80%) naka-subscribe sa pinakabarato nga klase nga limitado, pautod-utod kag sobra kahinay. Sa pinakabarato nga pang-estudyante nga internet nga P50 sa tatlo ka oras nga koneksyon, minimum P500/bulan gihapon ang kinahanglan gastuhon sang kada estudyante. Kon indi laptop (P18,000), kinahanglan baklan sang selpon o tablet nga may ikasarang mag-internet (P2,500) ang mga estudyante.

Sa kabilugan, indi magnubo sa P110.8 bilyon ang gasto para sa “distance learning” para sa tatlo ka bulan pa lang. Minimum nga P69.25 bilyon ang kinahanglanon para may *gadget* ang kada estudyante. Ang gasto naman para sa internet magalab-ot sa P41.55 bilyon. Wala pa diri ang mga *gadget* nga kinahanglanon sang mga manunudlo pareho sang *laptop*, amo man ang kinahanglan nila nga P1,500/bulan. Magahugakom sang ganansya sa “distance learning” ang mga kumpanya sang selpon kag *internet*. Kon indi direkta nga gastuhan sang ginikanan, gastuhan ini sang lokal nga guberno gamit ang pondo sang banwa. Kon “ipanghatag” man ang mga ini sang mga kumpanya, igabuhin nila sa buhis ang balor sang ila “donasyon”.

Sa pihak nga bahin, magalab-ot lang sang P37 bilyon ang minimum nga preparasyon sa ikaayong lawas para himuon nga luwas nga abrehan ang mga buluthuan sandig sa tantya sang DepEd. Kakumbina sa *mass testing* sang mga manunudlo kag empleyado (maksimum nga P6.5 bilyon para sa tatlo ka bulan) kag iban pa nga pagsanto sa kadakuon, kalabaon kag kasunson sang klase,

“Kontra-mahirap...,” sundan sa pahina 9

88th IB, ginapalayas sang mga Lumad sa Bukidnon

Nangin mainit ang kumprontasyon sa tunga sang mga Lumad kag mga upisyal sang 88th IB sa isa ka dayalogo nga ginhiwat sang Hunyo 13 sa Cabanglasan, Bukidnon. Ginapalayas sang mga Lumad diri ang yunit militar bangud sa madugay nila nga pagtener kag pagpangpresyur sa ila mga komunidad. Okupado sang mga suldado ang mga komunidad sang Eyaray, Lakap, Katablaran, Salorenga, Maynaga, San Vicente kag Kahen. Gintambungan ang dayalogo sang lokal nga upisyal sang Cabanglasan, mga kapitan sang barangay kag 200 nga mga residente halin sa mga barangay sang Kanangaan, Iba kag Manggaod, upod ang tatlo nila nga datu. Ini ang una sa amo nga klase sang kumprontasyon sa nasambit nga lugar.

Sa isa ka interbyu sa lokal nga radyo, ginsaysay ni Datu Konrado Salimbon nga sang nagtaliwan, nagpagamit sila sa AFP bilang pwersa nga paramilitar nga Alamara kag Bagani. Masunson sila nga ginahimo nga pangbala sa kanyon bilang mga giya sa mga operasyon kombat sang mga regular nga platoon sang AFP batuk sa Bagong Hukbong Bayan. Bangud imbolbado sila sa mga kontra-Lumad nga aktibidad, nagguba ang ila mga komunidad kag nabungkag ang paghiliusa sang ila tribu. Sa sulod sang duha ka dekada, wala sila sang talunsay nga pangabuhian kag masunson ang “lido” o pag-away-away sa ila kubay. Gingamit pa sila sang militar para

magtanum sang inektarya nga *marijuana* sa ila dutang anestral sa Pantaron.

Pero bangud sa pagpangpresyur sang 88th IB, nahim-os ang ila paghiliusa nga maggwa sa pagpaniplang kag pagpanghimulos sang AFP. Nahisugtan nila nga magpahayag sang ila mga balatyagon kag indi magpapirde sa mga tuyo sang mga suldado nga balabagan ang paggwa nila sa komunidad. Madinalag-on nila nga naduso nga makigdayalogo upod ang lokal nga guberno sa tunga sang mabaskog nga nakapokus nga operasyon militar sa ila lugar.

Ginreklamo sang mga Lumad diri ang pagpatawag sang 88th IB sang tig-duha ka mga residente pa-

ra pwersahon sila nga “magsurender” bilang myembro sang Bagong Hukbong Bayan. Labi nga naakig ang mga Lumad sa ginapamilit sang militar nga para sa ila interes ang okupasyon sang mga suldado. Sa katapusan, gin-ako man sang 88th IB nga ginkampuhan nila ang mga komunidad bangud mga Pulang hangaway ang lantaw nila sa mga sibilyan nga Lumad.

Erya sang operasyon sang 88th IB ang mga munisipalidad sang Valencia, San Fernando, Quezon, Maramag kag Kitaotao. Sa mga lugar nga ini madamo ang kaso sang paglabag sa tawhanon nga kinamatarung. Halin Enero 2019, ginreport sang *Ang Bayan* ang pito ka ekstra-hudisyal nga pagpamatay kag 112 pagpang-aresto sa nasambit nga mga banwa. May duha ka insidente sang pagpamomba malapit sa mga komunidad nga nagtulod sa indi magnubo sa 3,509 katawo nga magbakwit. Sang Mayo 15, ginsakup sang 88th IB ang Cabanglasan pagkatapos ideklarar sang 4th ID nalutos na ang Pulang hukbo sa una nga nasambit nga mga banwa. **AB**

"Kontra-mahirap..." mula sa pahina 8

mas bentaha kag mas manubo ang gasto sang kontrolado nga pagbukas sang mga eskwelahan kag paghimo sa nagaatubangay nga klase ilabi na sa mga lugar kon sa diin indi lapnagon ang Covid-19.

Bisan pa man, dapat dunganang ang mga tikang sa ikaayong lawas sang kumprehensibo nga pagbag-o para lubaron ang dinekada nga problema sa sistema sang edukasyon. Indi madali nga himuon ang husto nga distansya sa mga buluthuan nga kulang sa klasrum, pulungkuan kag lamesa. Sadtong 2019, may 800,000 bag-o nga klasrum ang kinahanglan himuon, suno sa DepEd. Kulang katama ang mga kasilyas, sistema sang patubig kag iban pa nga pasilidad pangsanitasyon.

Indi bastante ang numero sang mga manunudlo, nars kag iban pa nga empleyado sa eskwelahan nga mahimo nga mabaylu-baylo kon kinahanglanon. Tubtub 10,000 lang nga manunudlo ang plano nga igadugang sang DepEd para sa subong nga tuig, nga sa kama-tuoran 81,000 na nga mga manunudlo ang kulang sadtong 2018 pa.

Sa kabilugan, 30 milyon nga estudyante, manunudlo kag iban pa nga empleyado sa manubo nga eskwelahan kag hayskul ang apektado sa kawad-on sang pag-ulikid kag preparasyon ni Rodrigo Duterte. Ginabuyagyag sang pandemya indi lang ang pagkainutil sang rehimen sa pagsabat sa kinahanglanon kag kinamatarung sang mga bata kag pamatan-on kundi pati ang atrasado kag garuk nga sistema sang edukasyon sa pungsod. **AB**

Lider sang Kasama-Bukidnon kag pamilya, ginpalukpan

GINPAULANAN SANG BALA sang mga ginapatihan nga elemento sang 88th IB ang ginadayunan ni Elita Manlapid, 59, kag sang iya nga pamilya, sa gab-i sang Hunyo 16. Nangin pangulo si Manlapid sang tsapter sang Kasama-Bukidnon sa San Fernando sang 2013.

Pila ka beses siya nga “ginapasurender” sang AFP bilang katapo sang Bagong Hukbong Bayan sang 2016 kag 2019. Ginpatawag man siya sang 88th IB sa hedkwarters sini sa Maramag. Nagtukod sang grupong paramilitar ang 88th IB sa komunidad nga ara sa likod sang pagpamintas kag pagpamahog sa mga residente.

Ginpangunahan sang Kasama-Bukidnon ang pagbato sang mga Lumad sa pagprotekta sa kabukiran sang Pantaron kag pagpauntat sa mga minahan nga nagasamad sa ila nga anestral nga duta.

Pinakamataas nga porsyento sang disempleyo sa kasaysayan, nalista

Wala-tuo ang pagpahalín sang ginatos nga mga mamumugon sa atubang sang pagsara kag pagkaputo sang mga kumpanya bunga sang krisis nga dulot sang halos tatlo ka bulan nga *lockdown* ni Duterte.

Sunod-sunod ang mga kumpanya nga nagpabatyang nga magpahalín sang mga mamumugon. Lakip diri ang Bank of Philippine Islands nga nagsiling nga ginaparetiro nila ang 1,286 empleyado sini nga may edad 50 pataas.

Plano man pahalinon sa Hulyo ang 1,000 *ground crew* sang Cebu Pacific nga ginaempleyo sang 1Aviation Services Corp., pagkatapos pahalinon ang 400 sang Abril. Pagasi-paon man ang 564 mamumugon sa Philippine Airlines kag Air Asia. Masobra 400 mamumugon man sang Victory Liner ang pagapahalín. Nag-anunsyo man ang kumpanya nga Okada Manila nga magpahalín ini sang 1,000 mamumugon.

Sa Davao City, ginatantya nga magalab-ot sa 200,000 mamumugon ang mapahalín sa trabaho bangud sa pagsara sang masobra 10,000 kumpanya.

Pinakamalala nga disempleyo sa kasaysayan

Suno sa Department of Labor and Employment, masobra 2,000 kumpanya nga may kabilugan nga 69,000 mamumugon ang panugod nga nalista na nila nga nagsara halin sang *lockdown*.

Sa sarbey naman sang Philippine Statistics Authority (PSA) sining Hunyo, nagrehistro na sa 7.3 ang kabilugan nga numero sang wala sang trabaho sa pungsod sang Abril, o 17.7% sang disempleyo. Masobra triple ini sa nalista nga 2.4 milyon nga wala sang trabaho sang Enero.

Apang suno sa tantya sang Ibon Foundation, ara sa 14 milyon ang aktwal nga isip sang wala sang pangabuhian o 22% sang kabilugan nga isip sang pwersa sa mamumugon, kon isipon ang mga “natak-an na sa pagpangita” kag ang mga nawad-an na sang trabaho sa panahon sang *lockdown*, nga wala ginaisip

sang PSA.

Kung sumahon, ara sa 20.4 milyon na ang tunay nga isip sang wala sang pangabuhian kag kulang sang palangitan-an. Pinakamalala ini sa kasaysayan sang Pilipinas.

Dugang nga paantus

Sa atubang sang nagalala nga krisis, napalusot sang rehimen ang pagpatuman sang dugang pa nga mga polisiya sang neoliberal nga labi pa nga magapuga sa kusog-pangabudlay sang mga mamumugon kag siguruhon ang maksimum nga ganansya sang mga kapitalista.

Ginpagwa sang Department of Labor and Employment ang Labor Advisory 17 sang May 16 para pahangugutan ang mga kapitalista nga magpahalín sang mga empleyado, magbuhin sang sweldo kag magbuhin sang mga benepisyo, magbuhin sang oras o adlaw sang trabaho, kag magpatuman sang iban pa nga mga porma sang pleksible nga pagtrabaho pareho sang “work from home” o magtrabaho sa balay kabaylo sang katunga lang sang ila nga sweldo.

Antes sini, una na nga ginpagwa

sang buru ang Department Order 213 sang Mayo 7 nga nagsuspendi sa mga inspeksyon sa mga paktor-yahan, isa sa mga rekisito sa seguro nga pagbukas sang ekonomya. Gingsuspendi man sini ang mga aktibidad nga may kaangtanan sa pag-unyon nga epektibo nga magakuga sa kinamatarung sang mga mamumugon nga magpaabot sang reklamo.

Samtang, nagpagwa sang pahibalo ang Bureau of Internal Revenue para obligahon ang mga mamumugon nga *self-employed* o may negosyo nga online nga magrehistro sa ahensya. Ginatantya nga magagasto ang kada negosyente sang P2,260 para sa rehistrasyon. Sa epektibidad nito, istrikto nga pagsukton sang 20% buhis ang tanan nga nagakita sang masobra P20,833 kada bulan. Madamo nga mamumugon nga nawad-an sang trabaaho sa panahon sang *lockdown* ang nagsaylo sa sektor nga ini para makakita.

AB

Gatos ka libo nga propesyunal, nag-antus bangud sa *lockdown*

GATOS KA LIBO NGA PROPEZYUNAL kag mamumugon sa serbisyo ang padayon nga nagaantus bangud sa pagpatumbaya sa ila sang rehimen Duterte sa panahon sang *lockdown* tubtub subong. Nadulaan sila sang kita sang ipasara ang mga eskwelahan, upisina kag sinehan. Lakip diri ang 50,000 nga manunudlo sa mga unibersidad kag kolehiyo kag 500,000 mamumugon sa edukasyon sa pribado nga eskwelahan. Dugang sa ila ang masobra 800,000 mamumugon sa pelikula, arte kag literatura.

Mayorya sa ila “no work, no pay” o wala sang sweldo kon wala sang trabaho. Sa pihak sini, indi sila sakup sa gamay nga pondo nga ayuda kag kumpensasyon sang rehimen.

Ang mga manunudlo sa pribado nga kolehiyo wala nagasweldo halin pa Marso. Wala sila sang sweldo tubtub indi bukas ang mga kolehiyo. Madamo sa mga manunudlo kag mamumugon sa mga pribado nga eskwelahan wala na nakabaton halin pa katung-anan sang Abril. Nagakapeligro sila nga madulaan sang trabaho, ilabi na ang mga empleyado sang mga gamay nga eskwelahan, bangud ginatantya 75% nga pagtibusok sang enrolment sa mga pribado nga eskwelahan.

Ang pagsublak sang rebolusyon sa Niyog

Isa ka mabudlay, pero mapanghangkat nga hilikuton sa hukbong bayan ang magbukas sang bag-o nga erya nga mahulagan o ang hilikuton ekspansyon. Sa Negros, isa sa mga erya nga ini ang Niyog, isa ka baryo nga medyo ara sa maligwin nga bahin sang isla. Halos tanan nga mga residente diri imol nga mangunguma. Pila mamumugon sa uma. Nagatanum sila sang niyog kag nagakopra.

Sa hilikuton ekspansyon, permi nga ginaagyan sang pagtilaw ang yunit sa umpisa. Pero paagi sa hugot nga pag-uyat sang linyang masa, sige-sige nga pagpanayasat kag disiplina bilang hukbo, maorganisa kag matukod sang mga Pulang hangaway ang mga organisasyong masa. Halin diri magasublak ang Pulang gahum sa lugar.

Sa Niyog, una nga ginpangita sang mga kaupod ang maayo nga pwesto sang ila temporaryo nga kampo sa guwa sang komunidad. Bangud indi pa sila kilala sang masa sa lugar, naggwa ang pagkaminugahon kag mapamaagi sang mga kaupod sa pagpatuhaw sang pagkaon: padamuan sang nakuha nga pakka, kagang, mga utanon sa kagulangan kag kon anu-ano pa.

Indi lang nga indi sila kilala sang mga residente sang Niyog nga BHB, lapnagon diri ang pagpanamad sang AFP sa hukbong bayan. Bal-an sang mga kaupod may kahadlok ang mga residente sa mga "NPA" bangud diri. Nahibal-an nila nga gina-

palapta sang AFP nga ang mga Pulang hangaway "may sungay, may ikog, kag nagapangakig kon wala sang unod ang kaldero."

Bangud diri, wala gilayon magpakilala ang mga kaupod sa mga residente agud indi maghatag sang kakulba. Nakig-abyan anay sila samtang nagapangusisa sang kahimtangan sang baryo kag ginahibalo ang mga halambalanon sang pumuluyo. May kahigayunan nga nagpamangkot sila kon sa diin makabakal sang mga hayop kag nagapamati sa mga sugilanon pangbaryo. Kis-a, ginpamangkot sang isa ka kaupod ang isa ka iloy nga nasumalang niya sa dalan kon ano ang matabo kon makasumalang siya sang "NPA?"

"Abaw, pasensya ka na, ina ang indi ko nahibal-an. Wala abi ako nakakita sang ginatawag nila nga mga NPA kon tawo ina o hayop o ano. Basta maghalong lang kamo," sabat sang isa ka iloy.

Wala na ginpadugay sang kaupod kag nagpakilala siya. "Salamat,

Nay. Pero kami man ang mangayo sang pasaylo. Mga NPA kami. Wala kami sang ikog kag sungay, ordinaryo nga tawo lang. Ari kami para bug-os nga mag-alagad sa inyo sang wala sang ginapangayo nga kabaylo kundi ang inyo nga suporta."

"Ay, Diyos ko! Abi ko malain nga tawo ang NPA, eh ang gwapo kag katahom gali ninyo!" kibot nga sabat sang iloy. "Sulod anay kamo, agud matimplahan ko kamo sang kape," siling niya samtang nasadyahan nga ginpadayon ang mga Pulang hangaway sa iya balay. Halin sadto, permi na niya ginapangita ang mga hangaway. Isa sa pinakadamlag niya nga madumduman sa mga ini ang madasig nga pag-ani sang iya palay bangud sa pagbulig sang 10 Pulang hangaway. Ang malipayon nga iloy nga ini, nga 54 anyos ang panuigon, ang isa sa pinakamalig-on nga tagasuporta sang hukbong bayan.

Kis-a, nanerbyos gid ang mga kaupod bangud may estoryahon sila nga nagaestar sa isa ka daku nga balay. Napinsar nila nga kinahanglan nila nga mag-adjust sa mga ihambal bangud basi mataas ang sahi sang maestorya. Pero indi gali balay, kundi *barangay hall* sang Niyog ang ila pulungan. Mga upisyal sang barangay gali ang estoryahon nga luyag man magpatapu sa organisasyon.

Paagi sa sige-sige nga integrasyon kag pagpaathag, nabaliskad sang mga kaupod ang malain nga imahen nga ginpinta sang AFP sa Pulang hukbo kag nabug-os ang paghiliusa sa tunga sang pumuluyo kag ila hukbo. Nabayluhan ang daan nga mga pangulba kag pangduha-duha sang kasadya kag di maayuan nga suporta sa pagpasulong sang mga pangmasang paghimakas.

Nahiwat ang una nga pagtuon sa basketball court sang barangay

"Pagsibol...", sundan sa pahina 12

Nagasulunod nga BKP, ginlunsar sa Bikol

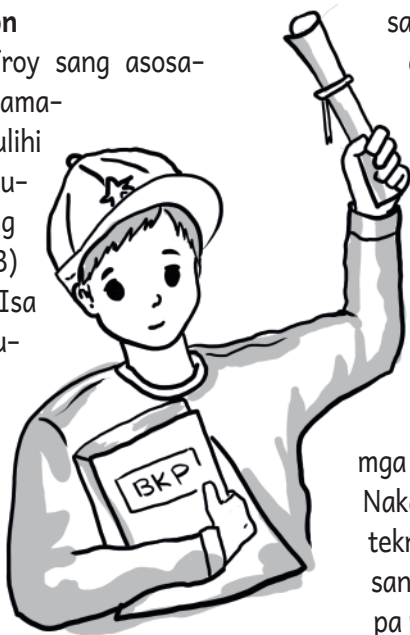
Apat ka bats sang pagtuon sa Batayang Kurso ng Partido (BKP) kag isa ka bats sang paghanas sa mga instruktur sang BKP ang ginlunsar sa isa ka prubinsya sang Bikol. “Mas napadalom sang BKP ang kagastuhan ko nga mag-entra. Natun-an kag mas naathagan ako sa mga ginhimo diri sa hukbo,” hambal ni Troy, isa sa mga estudyante sa pagtuon.

Gintigayon ang koordinado nga mga pagtuon bilang pagkonsolida sa baseng masa kag hukbo. Sabat ini sa pasista nga kontra-insurhensya sang rehimeng Duterte. Gintabo ini sa panahon nga indi nakapokus ang operasyon sang kaaway sa prente.

Sa sulod sang lima ka semana, umpisa Marso tubtub una nga semana sang Abril, 84 ang nakatapos sang BKP sa kubay sang masa kag hukbong bayan.

Bunga sang pagtuon

Katapu si Ka Troy sang asosasyong masa sang pamantan-on kag sang ulhi nangin yabi nga katuwang sang Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa ila komunidad. Isa siya sa 70 mangu-nguma nga nakagradweyt sang BKP. “Mas nahibal-an ko ang mga polisiya... didto ko nagustuhan ang pag-

dumala sa hukbo,” komento niya pagkatapos sang pagtuon.

Sa bulig sang BKP, nagdesisyon si Ka Troy nga mag-entra sa BHB. Isa lang siya sa pila nga nagdesisyon nga magpultaym sa hukbong bayan pagkatapos sang pagtuon.

Nadugangan sang 18 bag-o nga instruktur para sa BKP ang prenteng gerilya pagkatapos sang isa ka bats sang paghanas para sa mga instruktur. Gintigayon ini sa tunga sang nagasulunod nga mga pagtuon sang BKP. Gilayon sila nga gin-upod sa pagtudlo kag gingrupo para magtudlo sang tagsa-tagsa ka topiko.

“Sa una, indi ko gid masyado napaathag ang topiko... Medyo nahuya pa sa pagtudlo,” pagsaysay ni Ka Nati, isa sa mga bag-o nga instruktur. Nakabulig ang gintudlo nga teknik sa pagtudlo pareho sang pagdrowing, dugang pa niya.

Desaysibo nga paglunsar

Sadtong nagligad nga tuig, indi nangin mabunga ang paglunsar sang mga Pangpartido nga pagtuon sa sakup nga erya sang prente bangud nagkulang sa pagplano kag pagduso. Subong nga tuig, desaysibo nga gintum-ukan sang pamunuan sang prubinsya ang paglunsar sang mga pagtuon sa nasambit nga prente.

Simple nga pagplano kag kagustuhan nga makapatapos sang pagtuon, ini ang ginsaysay nga yabi sa paglunsar sang BKP kag iban nga edukasyon Pangpartido.

Gilayon nga ginpatawag sang prente ang komite sang mga lokal nga sanga sang Partido kag ginhilera ang ngalan sang mga hatagan sang pagtuon. Ginkoordina man ini sa mga katapu sang Partido sa urban agud makapatambong. Ginpatud ang mga benyu nga pagahiwatan sang pagtuon kag ang naga-kaigo nga pagsabat sa seguridad diri.

Isa ka pagtuon sa kada semana ang abereyds sang pagtuon. Koordinado ang nangin mga pagtuon sa nagkalainlain nga barangay. Mada-sig nga nakasabat ang mga instruktur sang iban nga bats sang BKP sa iban pa nga mga bats nga ginlunsar sa iban nga erya. AB

“Ang pagsublak...,” halin sa pahina 11

agud tukuron ang Pambansang Kapitunan ng mga Magsasaka kag talakayan sa Maiksing Kurso sa Lipunan at Rebolusyong Pilipino. Gintambungan ini sang 40 katawo kag halin sa ila kubay, nagtuhaw si Tatay Abraham bilang una nga pangulo.

Sa masunod nga mga bulan, ginlunsar sang hukbo kag organisasyong masa ang mga kampanyang masa para sa kaayuhan sang komunidad. Wala magpang-alang-alang ang mga residente sang Niyog nga magsuporta sa mga ini bangud bal-

an nila nga para ini sa ila interes.

Wala nagdugay, ang daan nga erya nga ekspansyon konsolidado na. Nag-amot ini sang una nila nga Pulang hangaway kag martir, si Ka Marmar, sadtong 2018. Napatay siya sa isa ka inaway subong nga 2020. Madamo nga maayo nga anak sang Niyog ang nag-entra kag maga-entra pa sa hukbong bayan.

Kada ginabalikan sang mga kaupod kag sang masa sa Niyog ang mga di-malimtan nga gin-agnan, nagakadlaw lang sila sa mga nadumduman nila nga eksena. Bisan pa man, bal-an nila nga madamo sa

mga hitabo sa panahon nga ato ang nagpanday pareho sa mga Pulang hangaway kag sa masa nila nga gin-aalagaran.

Sa subong, ginaatubang sang rebolusyonaryo nga pumuluyo sa Niyog ang hangkat sang pagpakaligon kag dugang pa nga pagpalapad sang sakup sang ila organisasyon kag paghulag sa tunga sang maigting nga operasyon militar sa Negros. Nagasalig sila nga malampuwasan nila ang mga ipit nga sitwasyon, tubtub nga katuwang nila ang pinakapalangga nila nga hukbong bayan. AB

200 nagtambong sa kasal sa prenteng gerilya

Nagalab-ot sa 200 residente halin sa nagkalainlain nga barangay kag komunidad ang nagtambong sa kasal sang apat ka pares sang magnobyahanay nga Pulang hangaway sa Bukidnon sang Hunyo 11. Saksi ang pumuluyo sa pagtambi-palad sang mga kaupod sa idalom sang mga polisiya sang rebolusyonaryo nga gubyrerno kag Partido Komunista sang Pilipinas.

Sa panahon man nga ini ginlunsar sa prubinsya ang kumperensya sang rebolusyonaryo nga organisasyon sang Kabataang Makabayan (KM). Nagalab-ot sa 37 estudyante kag pamatan-on halin sa nagkalainlain nga banwa, syudad kag komunidad sa prubinsya ang nakigbahin sa aktibidad.

Gintabo ang kumperensya sa

pagtalakay sa mga halambalanon pungsudnon, lakip ang mga isyu sang pamatan-on sa partikular nga mga erya sang KM. Nagresulta ang kumperensya sa pagtukod sang organisasyon nga kolektibo nga magasabat sa pandemya kag magabato sa terorista nga atake sang rehimg US-Duterte.

Ginhimo ang kasal kag kumpe-

rensya sa panahon nga ginaatake ang Bukidnon sang indi magnubo sa apat ka batalyon sang Philippine Army. Nagapabilin nga luwas ang prubinsya sa Covid-19, apang nagpatuman pa gihapon sang mga tiakang sa ikaayong lawas sa amo nga mga aktibidad. AB

Pagpatay, pagpang-aresto kag pang-atake, lapnagon bisan wala pa napasas ang ATB

Duha ka sibilyan ang ginpatay kag pito ang iligal nga gin-aresto sang mga elemento sang estado sa nagtaliwan nga duha ka semana.

Ginpatay sa pagluthang si Harold Tablazon, kagawad sang Sanggunian Kabataan, sa Sityo Passi, Barangay Mayang, Tubungan, Iloilo sang Hunyo 20. Daan nga aktibo sa Federation of Iloilo Farmers Association si Tablazon kag subong nagatrabaho sa isla. Upod nga napatay si Glenn Bunda, tagapangulo sang SK sa ila barangay.

Sa Negros Occidental, iligal nga gin-aresto sang mga pulis kag 79th IB sang Hunyo 12, ang aktibista nga si Gaspar Davao sa isa ka tsekpyont sa Barangay Caduha-an, Cadiz City. Ginpaggwa sang pulis nga may sakit siya nga Covid-19. Samtang naka-detine, gintamnan sang mga pulis sang granada ang iya bag. Si Davao organisador sang National Federation of Sugar Workers kag madugay nga ginapasibangdan nga tagasupporta sang Bagong Hukbong Bayan (BHB). Ginpaatubang siya sang AFP sa midya bilang lider kuno sang BHB.

Sa Gonzaga, Cagayan, gin-aresto sang Hunyo 10 ang mga mangu-nguma nga sanday Rolando Reyes,

40, kag Ranchi Tubhan, 19. Ginbalagan sa isa ka tsekpyont kag ginhalughog sang mga elemento sang Marine Battalion Landing Team 10 kag Cagayan PNP Provincial Mobile Force Company ang ila salakyan sa Centro Gozaga. Gintamnan sang granada ang ila salakyan. May ginhatod nga mga istranded nga pasahero sa masunod nga banwa ang mga biktima.

Sang Hunyo 12 sa North Cotabato, gindukot sang PNP, 73rd IB kag 39th IB ang mag-amay nga Lumad nga sanday Monghel Tacalan, 66, kag iya duha ka anak samtang nagapauli halin sa Mindanao Interfaith Services Foundation Incorporated, Barangay Kisante, Makilala, North Cotabato. Lima ka adlaw sila nga ginditenir sang 39th IB antes ginpatuhaw sang Hunyo 17.

Gindukot man sang anum nga armado nga elemento sang estado si Elena Tijamo sa iya balay sa Barangay Kampinganon, Bantayan, Cebu sang Hunyo 13. Koordineytor sang Sustainable Agriculture kag

radio nga pangkomunidad sang Farmers Development Center (Fardec) si Tijamo. Ang Fardec institusyon nga nagabulig sa mga mangu-nguma. Myembro siya sang International Association of Women in Radio and Television nga nagapadalagan sang Radyo Sugbuanon. Wala gihapon siya ginapatuhaw tubtub subong.

Samtang, tatlo ka mangu-nguma sa Tayasan, Negros Oriental ang gin-atake sang mga suldado sang Hunyo 15, alas-5 sang aga. Ginkilala ang mga biktima nga sanday Dodoy Perez, 51, Quiting Amad, kag isa pa nga wala ginhingalanan. Ang mga biktima residente sang Barangay Laguit sang nasambit nga banwa. Ginbakol sang mga suldado si Perez kag isa pa nga kasimaryo, samtang si Amad naman ginbuno sang anum ka lalaki nga naka-bonnet nga upod sang mga suldado.

Ang mga residente sa mga barangay sang Tayasan mabaskog nga nagapamatuk sa plano nga pagsulod sang mapanghalit nga kumpanya sang mina sa ila lugar. Lakip man sa pagasakupon sang mina ang mga banwa sang Basay, Ayungon, Bindoy, Jimalalud, La Libertad kag Guihulngan. Isa sa mga tuyo sang pagbalik sang 11th IB sa prubinsya sang Hunyo 2019 para tapnaon ang pagbato sang mga residente sa amo nga proyekto. AB

Ika-155 anibersaryo sang pagtapos sang pagpang-ulipon sa mga Itom

LINIBO NGA PUMULUYO nga Amerikano ang nagmartsa sa masobra 100 syudad sa US sang Hunyo 19 agud dumdumon ang Juneteenth, adlaw nga ginabilang nga upisyal nga pagtapos sang pagpang-ulipon sang mga puti sa pumuluyo nga Itom sa pungsod sadtong 1865.

Kadam-an sa mga pagdumdom nga ini ginpaagi sa protesta agud padayon nga iduso ang hustisya sa brutalidad sang pulis kag rasista nga pagpatay sa mga Itom nga Amerikano. Sa nagkalainlain nga bahin sang US, lapnagon kag daku gihapon ang mga protesta batuk sa pagpatay sang pulis kay George Floyd. Sang Hunyo 12, nagsampaw sa kaakig sang pumuluyo ang pagpangluthang sang pulis sa Atlanta, Georgia, kay Rayshard Brooks samtang nagadalagan ini palayo. Isa ka igo sang bala sa likod ang ginkamatay ni Brooks, isa ka empleyado sa restawran.

Bilang paghiliusa, nagwelga ang linibo nga mamumugon halin sa International Longshore and Warehouse Union sa Oakland, California sadtong Hunyo 19 man. Walo ka oras nga nag-untat ang operasyon sang naglab-ot sa 29 pantalan sa West Coast.

Ginatos ka manunudlo kag ila mga pamilya ang nagmartsa man para ipanawagan ang dugang nga pondo sa mga estudyante nga Itom kag pagbag-o sa kurikulum agud maglakip sang mas daku nga bahin sang kasaysayan sang Itom. Madamo nga simbolo sang pagka-ulipon sang mga puti sa mga Itom ang ginsikway sang pumuluyo. Lakip diri ang pagguba sang mga istatwa sang anay mga nagapanag-iya sang ulipon nga Itom, pagkuha sang bandera sang mga daku nga agalon nga mayduta nga nagbalibad nga hilwayon ang mga ulipon kag sari-sari nga imahen kag simbolo sang diskriminasyon.

Kuhaan sang pondo ang pulis

Halin sa panawagan nga Black Lives Matter, ginpamilit sang madamo nga grupo ang reporma sang institusyon sang pulis—halin sa pagkakas sang mga mataas nga

upisyal, paghimo sang layi para sila makasuhan, pagkakas sang madamo sa ila mga pribilehiyo, pagkakas sang pondo, tubtub sa pagbungkag sa bilog nga institusyon. Nagsabat ang indi magnubo sa siyam ka estado sa mga panawagan nga ini. Lakip diri ang Minneapolis, kon sa diin ginpatay si George Floyd, nga naghulag para kakasan sang pondo kag bungkagon ang pulis sang estado. Gindumilian man ang paggamit sang pulis sang kusog batuk sa suspek pareho sang pagkuga kag pagsulod sa mga balay sang ginadudahan nga wala nagapanuktok. Sa Washington D.C., may resolusyon nga nagadumili sa paggamit sang pulis sang *tear gas*, *pepper spray*, mga goma nga bala kag *stun grenade* agud magbungkag sang mga protesta.

Panawagan sang kahublagaan Black Lives Matter ang trabaho, dugang nga sweldo, pabalay kag pagrespeto sa kinamatarung. Siling nila, madamo nga krimen sa ila mga komunidad ang nakaugat sa kaimulon, pagpatumbaya sang estado kag diskriminasyon. AB

Protesta sa Chile, Lebanon kag Hong Kong

LINIBO NGA TAGA-CHILE ang nagsulong sa kapitolyo sang syudad sang Santiago sang Mayo 18 para ipaabot ang ila nga kaakig sa ginaagyan nila nga gutom kag kabudlay nga dala sang lockdown kag krisis nga dulot sang Covid-19. Ginkundenar nila ang pagtimbuok sang presyo sang pagkaon kag ilimnon sa pungsod nga dulot sang arbitraryo nga *lockdown* nga ginpapaog sang estado.

Pila ka libo naman ang nagprotesta sa Beirut, sentro sang Lebanon umpisa Hunyo 11. Ginkundenar nila ang pagtibusok sang ekonomya sang pungsod kag ang sobra 70% pagnubo sang balor sang ila nga kwarta. Masobra sangkatlo sang mga taga-Lebanon ang wala sang trabaho subong, kag ginpalala pa sang pandemya ang ila nga kahimtangan.

Samtang, nagbuhos sa dalanon ang linibo nga residente sang Hong Kong sang Mayo 24 kag 27 para pamatukan ang resolusyon sang National People's Congress sang China bahin sa mga mekanismo nga ipatuman para “ipabilin” ang pungsudnon nga seguridad sang Hong Kong. Ginsumalang sang *teargas* kag mga goma nga bala ang mga nagprotesta. Ginapagwa sang China nga tapnaon sang nasambit nga resolusyon ang mga pamahog pareho sang separatismo, subersyon, pag-organisa kag paghimo sang mga terorista nga aktibidad kag “pagpasilabot” sang dumuluong kag pwera nga panggwa sa mga halambalanon sang Hong Kong. Ang matuod, ang lehitimo nga pagbato sang mga residente para sa kaugalingon nga pagginuberno ang piguson sini.

Kabudlay kag pag-antus, panubli ni Danding

NAGTALIWAN SANG HUNYO 16 ang agalon nga mayduta kag kumprador nga si Eduardo “Danding Cojuanco, Jr.” Kilala siya bilang pinakamalapit nga kroni sang sadto diktador nga si Ferdinand Marcos, kag sa pagpangdambong sa pondo nga *coco levy* kag pagpang-agaw sang duta. Kawad-on sang duta kag pagpamigos ang ginpanubli niya sa mga imol nga mangunguma kag mamumugon sa uma.

Sa Negros Occidental, ginmonopolyo niya ang 11 asyenda nga nagasakop sa 4,461-ektarya nga kadutaan nga iya inagaw halin sa mga mangunguma. Noturyos siya sa pagdampig sa sin-o man nga ara sa poder para mapalig-on ang iya nga kontrol sa asyenda. Siya man

ang utok sa pagpalayas kag pagpasaka sang himu-himo nga mga kaso batuk sa mga mangunguma sa nasambit nga mga asyenda nga nagaduso sang ila nga kinamatarung sa duta.

Notoryus siya sa pagkawat sa pondo nga *coco levy* halin sa mga manugniyog nga ginamit niya sa pagbakal sa San Miguel Corporation. Wala pa gihapon nabalik sa mga manugniyog ang P105-bilyon nga pondo nga iya kinurakot. Malaparan niya nga ginpaluntad ang kontraktwalisasyon kag iban pa nga porma sang pleksible nga pagtrabaho sa iya nga mga kumpanya.
